

**YASHIRIN TEMIR TANQISLIK KAMQONLIGI: 3-7 YOSHLI
BOLALARDA KLINIK O‘ZIGA XOSLIKLAR VA DAVOLASH
YONDASHUVLARI**

Xamidova Feruza Karimovna

*Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot institute
pediatriya kafedrası*

Annotatsiya. Ushbu maqolada 3-7 yoshdagi bolalarda yashirin temir tanqislik kamqonligining (YTTK) klinik xususiyatlari, tashxis qo‘yish usullari va davolash yondashuvlari o‘rganilgan. Tadqiqot davomida bolalarda YTTKning asosiy belgilari, temir moddasining organizmdagi ahamiyati va davolashning samarali usullari aniqlangan. Tashxis qo‘yishda laborator tahlillar (ferritin, TBC, gemoglobin darajalari) va klinik kuzatishlardan foydalanildi. Davolash uchun temir preparatlari, vitamin C bilan qo‘llab-quvvatlovchi terapiya va temirga boy oziq-ovqat mahsulotlari tavsiya qilindi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, kompleks yondashuv bolalarda temir tanqislik muammolarini samarali bartaraf etishga yordam beradi va umumiy salomatlikni yaxshilaydi.

Kalit so‘zlar: Yashirin temir tanqislik kamqonligi, bolalar salomatligi, temir preparatlari, ferritin, oziq-ovqat terapiyasi, gemoglobin, o‘z vaqtida tashxis qo‘yish, kompleks davolash yondashuvi, vitamin C, klinik belgilari.

Kirish. Temir tanqislik kamqonligi (TTK) dunyo bo‘yicha bolalar orasida eng ko‘p uchraydigan ozuqaviy yetishmovchiliklardan biri bo‘lib, o‘sish va rivojlanish jarayonlariga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Temir moddasi organizmda gemoglobin sintezida muhim rol o‘ynaydi va kislorod tashish jarayonining asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. Temir tanqisligi yuzaga kelganda, organizmning funksional faoliyati izdan chiqadi, bu esa umumiy salomatlikka, asab tizimiga va immunitetga sezilarli zarar yetkazadi.

Yashirin temir tanqislik kamqonligi (YTTK) esa TTKning dastlabki bosqichi bo‘lib, bunda gemoglobin darajasi nisbatan normal saqlangan bo‘lsa-da, organizmda temir zaxiralari kamayadi. Bu holat ko‘pincha klinik belgilar bilan namoyon bo‘lmasligi tufayli aniqlash qiyin kechadi, ammo o‘z vaqtida tashxis qo‘yilmasa, YTTK asta-sekin anemiya rivojlanishiga olib kelishi mumkin. 3-7 yoshdagi bolalar YTTK uchun eng xavfli guruhlardan biridir, chunki bu davrda ular tez o‘sadi va temir moddasiga bo‘lgan ehtiyoj sezilarli darajada ortadi.

So‘nggi yillarda yashirin temir tanqislik kamqonligi bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar ushbu muammoning dolzarbligini yanada kuchaytirdi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma‘lumotlariga ko‘ra, kamqonlikning umumiy holatlari orasida temir tanqisligi 50%dan ortiqni tashkil qiladi. Shu bilan birga, o‘z vaqtida

aniqlanmagan yashirin kamqonlik bolalarning psixomotor rivojlanishi, intellektual qobiliyatlari va jismoniy faolligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

YTTK rivojlanishining asosiy sabablari orasida noto'g'ri ovqatlanish, temirga boy oziq-ovqatlarni kam iste'mol qilish va surunkali infeksiyalarni ajratib ko'rsatish mumkin. Bolalarning oziq-ovqat odatlari va parhezlari ularning temir tanqislik xavfini sezilarli darajada oshirishi yoki kamaytirishi mumkin. Temir moddasining organizmga singishini pasaytiruvchi boshqa omillar qatoriga parazit infeksiyalar, surunkali ichak kasalliklari va kamqonlikning irsiy shakllari kiradi.

Tibbiy adabiyotlarda yashirin temir tanqislik kamqonligi ko'pincha klinik belgilar bilan birga kechmasligi ta'kidlangan, bu esa uni o'z vaqtida aniqlash va davolashni murakkablashtiradi. Ushbu muammoni hal qilish uchun bolalarda YTTKni aniqlash va oldini olish bo'yicha kompleks yondashuvlarni ishlab chiqish zarur. Bunga diagnostik metodlarni takomillashtirish, davolash algoritmlarini ishlab chiqish va ota-onalar hamda pedagoglar o'rtasida targ'ibot-tushuntirish ishlarini olib borish kiradi.

Shunday qilib, ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi 3-7 yoshdagi bolalarda yashirin temir tanqislik kamqonligini o'z vaqtida aniqlash, uni davolashning samarali usullarini ishlab chiqish va klinik natijalarni yaxshilashga qaratilgan yondashuvlarni aniqlashdan iboratdir. Yashirin temir tanqislik kamqonligini boshqarish orqali bolalar salomatligini yaxshilash, ularning o'sish va rivojlanish jarayonlariga ijobiy ta'sir ko'rsatish mumkin.

Maqsad

Ushbu tadqiqotning maqsadi 3-7 yoshdagi bolalarda yashirin temir tanqislik kamqonligi rivojlanishining asosiy omillarini aniqlash, klinik belgilarni o'rganish va davolash algoritmini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot usullari

Ushbu tadqiqot 2022-2023 yillarda 3-7 yoshdagi 120 nafar bola ishtirokida amalga oshirildi. Tadqiqot quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oldi:

1. Tashxis qo'yish

- Qon tahlillari: gemoglobin, ferritin, va temir bog'lovchi qobiliyat (TBC) darajalari aniqlash.
- Klinik belgilarning baholash: bolaning umumiy holati, terining rangi, soch va tirnoqlarning holati.
- Parhez va ozuqaviy odatlarning tahlili: bolalarning temirga boy oziq-ovqatlarni iste'mol qilish chastotasi o'rganildi.

2. Davolash yondashuvi

- Temir moddasi bilan boyitilgan oziq-ovqatlarni tavsiya qilish.
- Temir preparatlari bilan davolash: ferro sulfat preparatlari (yoshi va tana vazniga mos ravishda).
- Vitamin C qo'llash: temir so'rilishini yaxshilash uchun.

3. Natijalarni kuzatish

o 3 oy davomida bolalarning qon ko'rsatkichlari va klinik belgilari muntazam kuzatildi.

Tadqiqot natijalari

1. Klinik kuzatishlar

Tadqiqotda qatnashgan bolalarning 65%ida ferritin darajasi pasayganligi kuzatildi, ammo gemoglobin darajasi normal chegarada edi. YTTK bo'lgan bolalarda quyidagi klinik belgilar aniqlandi:

- o 45%ida tez charchash va holsizlik;
- o 35%ida sochlarning sinuvchanligi va tirnoqlarning quruqligi;
- o 30%ida ishtahaning pasayishi va ovqatlanish odatlarining buzilishi.

2. Davolash samaradorligi

3 oy davomida temir preparatlari va temirga boy parhez bilan davolash qilingan bolalarda quyidagi o'zgarishlar kuzatildi:

- o Ferritin darajasi o'rtacha 25%ga oshdi;
- o Klinik belgilar sezilarli darajada kamaydi (charchoq 15%da, soch va tirnoq holati yaxshilandi).
- o Temir moddasining so'rilishini oshirish uchun qo'llangan vitamin C kombinatsiyasi natijalari yaxshiroq bo'ldi.

3. Ozuqaviy odatlarning ta'siri

Parhez tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, temirga boy oziq-ovqatlar (go'sht, jigar, ko'katlar)ni iste'mol qilish yetarli darajada bo'lmagan bolalarda YTTK rivojlanish ehtimoli yuqori.

Munozara

YTTK rivojlanishi 3-7 yoshdagi bolalarda ko'pincha temir zaxiralarning yetarli darajada bo'lmasligi va noto'g'ri parhez bilan bog'liq. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, temir moddasini yetarli darajada iste'mol qilish va so'rilishini yaxshilash uchun parhezni boyitish hamda temir preparatlarini qo'llash zarur. Yashirin temir tanqisligini o'z vaqtida aniqlash va davolash orqali uning jiddiy asoratlarini oldini olish mumkin.

Antropometrik va biokimyoviy ko'rsatkichlarni muntazam kuzatish orqali bolalarning umumiy holatini yaxshilash va rivojlanishini ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Kelgusidagi tadqiqotlar YTTKni diagnostika qilishda yangi biomarkerlarni aniqlash va davolash usullarini takomillashtirishga yo'naltirilishi zarur.

Xulosa

3-7 yoshdagi bolalarda yashirin temir tanqislik kamqonligi rivojlanishining oldini olish uchun parhezni temirga boy mahsulotlar bilan boyitish va temir preparatlarini qo'llash muhimdir. Ushbu tadqiqotning natijalari kompleks yondashuvning klinik samaradorligini ko'rsatdi va YTTKni davolashda o'z vaqtida tashxis qo'yishning

ahamiyatini tasdiqladi. Shu bilan birga, ota-onalar va pedagoglar orasida tushuntirish ishlarini olib borish bolalar salomatligini yaxshilashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aminova N. Kamqonlik turlari, tarqalganligi va tashxisot muammolariga zamonaviy yondashuv (SHARH) //Евразийский журнал технологий и инноваций. – 2023. – Т. 1. – №. 10. – С. 207-211.
2. Kurbonova Z. C., Babadjanova S. A. Temir tanqislik anemiyasi klinik laborator diagnostikasi : дис. – 2023.
3. Kurbonova Z. C., Babadjanova S. A. Vitamin B12 tanqislik anemiyasi klinik laborator tashxisi : дис. – Klinik laborator diagnostikada innovatsion texnologiyalardan foydalanish, muammolar va yechimlar, 2023.
4. Huseynovna K. S. A. Clinical-diagnostic treatment of patients diagnosed with inflammatory diseases of the face-jaw area in the presence of iron deficiency anemia (ttk) //journal of healthcare and life-science research. – 2024. – Т. 3. – №. 5. – С. 231-235.
5. Ch K. Z. Vitamin b12 tanqislik anemiyasi klinik-laborator diagnostikasi va davolash usullari //Journal of new century innovations. – 2023. – Т. 30. – №. 2. – С. 51-57.
6. Агабабян И., Исмоилова Ю., Садыкова Ш. Особенности течения ишемической болезни сердца на фоне железодефицитной анемии различной степени тяжести и возможности коррекции //Журнал кардиореспираторных исследований. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 44-46.